Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (andra avdelningen)

den 26 april 2012*

”Domstols behörighet och erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar — Förordning (EG) nr 2201/2003 — Minderårig som är stadigvarande bosatt i Irland, där hon har varit föremål för upprepade placeringar — Beteende som är aggressivt och till fara för barnet självt — Beslut att placera barnet på en sluten institution i England — Förordningens materiella tillämpningsområde — Artikel 56 — Former för samråd och godkännande — Skyldighet att erkänna beslutet att placera barnet på en sluten institution eller förklara det verkställbart — Interimistiska åtgärder — Förfarande för brådskande mål om förhandsavgörande”

I mål C-92/12 PPU,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av High Court (Irland) genom beslut av den 16 februari 2012, som inkom till domstolen den 17 februari 2012, i målet

Health Service Executive

mot

S.C.,

A.C.,

ytterligare deltagare i rättegången:

Attorney General,

meddelar

DOMSTOLEN (andra avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden J.N. Cunha Rodrigues samt domarna U. Lõhmus, A. Rosas (referent), A. Ó Caoimh och A. Arabadjiev,

generaladvokat: J. Kokott,

justitiesekreterare: förste handläggaren L. Hewlett,

med beaktande av den hänskjutande domstolens ansökan av den 16 februari 2012, som inkom till domstolen den 17 februari 2012, om att begäran om förhandsavgörande ska handläggas enligt förfarandet för brådskande mål i artikel 104b i domstolens rättegångsregler,

med beaktande av första avdelningens beslut av den 29 februari 2012 att bifalla ansökan,

* Rättegångsspråk: engelska.

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 26 mars 2012,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

— Health Service Executive, genom A. Cox, advocate, F. McEnroy, SC, och S. McKechnie, BL,

— S.C., genom G. Durcan, SC, B. Barrington, BL, och C. Ghent, advocate,

— A.C., genom C. Stewart, SC, F. McGath, BL, N. McGrath, solicitor, samt C. Dignam, advocate,

— Irland, genom E. Creedon, i egenskap av ombud, biträdd av C. Corrigan, SC, C. Power, BL, och K. Duggan,

— Tysklands regering, genom J. Kemper, i egenskap av ombud,

— Förenade kungarikets regering, genom H. Walker, i egenskap av ombud, biträdd av M. Gray, barrister,

— Europeiska kommissionen, genom M. Wilderspin och D. Calciu, båda i egenskap av ombud,

och efter att ha hört generaladvokaten,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000 (EUT L 338, s. 1) (nedan kallad förordningen), särskilt artiklarna 1, 28 och 56.

2 Begäran har framställts i ett mål mellan å ena sidan Health Service Executive (nationellt organ med ansvar för hälso- och sjukvård samt socialtjänstfrågor, nedan kallat HSE) och å andra sidan ett barn och hennes mor, angående placering av barnet på en sluten institution i England.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätten

3 Skälen 2, 5, 16 och 21 i förordningen har följande lydelse:

”2) Europeiska rådet i Tammerfors uttalade sitt stöd för principen om ömsesidigt erkännande av rättsliga avgöranden som en hörnsten i arbetet med att skapa ett verkligt rättsligt område och angav umgängesrätt som en prioriterad fråga.

…

5) För att säkerställa att alla barn behandlas lika omfattar denna förordning alla avgöranden om föräldraansvar, inklusive åtgärder för att skydda barnet, oberoende av eventuella anknytningar till ett äktenskapsmål.

…

16) Den här förordningen bör inte hindra att domstolarna i en medlemsstat i brådskande fall vidtar interimistiska åtgärder, däribland säkerhetsåtgärder, som gäller personer eller egendom i den staten.

…

21) Erkännande och verkställighet av domar som har meddelats i en medlemsstat bör bygga på principen om ömsesidigt förtroende, och skälen för att vägra erkännande bör begränsas till ett minimum.”

4 Förordningens tillämpningsområde definieras i artikel 1. Enligt artikel 1.1 b ska förordningen, oberoende av domstolstyp, tillämpas på civilrättsliga frågor om tillerkännande, utövande, delegering, upphörande eller begränsande av föräldraansvar. I artikel 1.2 räknas upp frågor som artikel 1.1 b kan avse, bland annat, i artikel 1.2 d, ”placering av barnet i familjehem eller på en institution”. Enligt artikel 1.3 g ska förordningen dock inte tillämpas på åtgärder som vidtas till följd av brottsliga gärningar som har begåtts av barn.

5 I artikel 2 i förordningen anges följande:

”I denna förordning används följande beteckningar med de betydelser som här anges:

1. *domstol*: samtliga myndigheter i medlemsstaterna som är behöriga i frågor som omfattas av förordningens tillämpningsområde enligt artikel 1.

…

4. *dom*: varje avgörande rörande äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskap som har meddelats av en domstol i en medlemsstat, liksom varje avgörande i frågor som rör föräldraansvar som har meddelats av en sådan domstol, oavsett avgörandets benämning, såsom dom, förordnande eller beslut.

…

7. *föräldraansvar*: alla rättigheter och skyldigheter som en fysisk eller juridisk person har tillerkänts genom en dom, på grund av lag eller genom en överenskommelse med rättslig verkan, med avseende på ett barn eller dess egendom. Föräldraansvar omfattar bland annat vårdnad och umgänge.

…

9. *vårdnad*: de rättigheter och skyldigheter som hänför sig till omvårdnaden om barnets person, särskilt rätten att bestämma var barnet skall bo.

…”

6 Artikel 8.1 i förordningen stadgar följande:

”Domstolarna i en medlemsstat skall vara behöriga i mål om föräldraansvar för ett barn som har hemvist i den medlemsstaten vid den tidpunkt då talan väcks.”

7 Enligt artikel 15 i förordningen får de domstolar i en medlemsstat som är behöriga att pröva målet i sak, om de anser att en domstol i en annan medlemsstat, som barnet har en särskild anknytning till, är bättre lämpad att pröva målet eller en specifik del av målet och om det är till barnets bästa, i undantagsfall och förutsatt att vissa villkor är uppfyllda, anmoda domstolen i den andra medlemsstaten att pröva målet i sak.

8 Artikel 20 i förordningen medger att domstolarna i en medlemsstat i brådskande fall vidtar interimistiska åtgärder, däribland säkerhetsåtgärder, avseende personer eller tillgångar i den staten i enlighet med den medlemsstatens lagstiftning, även om en domstol i en annan medlemsstat är behörig att pröva målet i sak enligt förordningen.

9 I kapitel 3 avsnitt 1 i förordningen stadgar artikel 21, med rubriken ”Erkännande av en dom”, följande:

”1. En dom som har meddelats i en medlemsstat skall erkännas i de andra medlemsstaterna utan att något särskilt förfarande behöver anlitas.

…

3. Utan att det påverkar tillämpningen av avsnitt 4 kan en berörd part, genom att anlita de förfaranden som föreskrivs i avsnitt 2, få fastställt att domen skall erkännas eller inte erkännas.

Den territoriella behörigheten för den domstol som anges i den förteckning som varje medlemsstat överlämnar till kommissionen i enlighet med artikel 68 skall bestämmas enligt lagen i den medlemsstat där frågan om erkännande eller icke-erkännande väcks.

4. Om frågan huruvida en dom skall erkännas uppkommer som en prejudiciell fråga vid en domstol i en medlemsstat, får den domstolen avgöra frågan om erkännande.”

10 Artikel 23 i förordningen har rubriken ”Skäl för att vägra erkännande av domar om föräldraansvar”. Där räknas upp under vilka omständigheter en dom om föräldraansvar inte ska erkännas, bland annat, enligt artikel 23 g, ”om förfarandet enligt artikel 56 inte har följts”.

11 Kapitel III avsnitt 2 i förordningen innehåller artikel 28, med rubriken ”Verkställbara domar”. Där föreskrivs följande:

”1. En dom om utövande av föräldraansvar över ett barn, som har meddelats i en medlemsstat och som är verkställbar i den staten och har delgivits, skall verkställas i en annan medlemsstat sedan domen på ansökan av part förklarats vara verkställbar där.

2. I Förenade kungariket skall sådana domar dock verkställas i England och Wales, i Skottland eller i Nordirland först sedan domen på ansökan av part har registrerats för verkställighet i den delen av Förenade kungariket.”

12 Artikel 31 i förordningen har följande lydelse:

”1. Den domstol som prövar ansökan [om verkställbarhetsförklaring] skall avgöra frågan snarast. I detta skede av förfarandet skall varken den part mot vilken verkställighet begärs eller barnet ges tillfälle att yttra sig över ansökan.

2. Ansökan får avslås endast på någon av de i artiklarna 22, 23 och 24 angivna grunderna.

3. En dom får aldrig omprövas i sak.”

13 Enligt artikel 33 i förordningen får var och en av parterna ansöka om ändring av avgörandet med anledning av ansökan om verkställbarhetsförklaring. Enligt artikel 33.5 ”ska ansökan om ändring av en verkställbarhetsförklaring göras inom en månad efter delgivningen av denna. Om den part mot vilken verkställighet begärs har hemvist i en annan medlemsstat än den där verkställbarhetsförklaringen meddelades, skall fristen för att ansöka om ändring vara två månader och löpa från den dag då avgörandet delgavs honom, antingen personligen eller i hans bostad.”

14 Artikel 34 i förordningen, med rubriken ”Instansordning och rättsmedel”, föreskriver att talan mot ett avgörande som meddelats med anledning av att ändring har sökts endast får föras enligt de förfaranden som avses i den förteckning som varje medlemsstat överlämnar till kommissionen i enlighet med artikel 68 i förordningen.

15 Enligt artikel 41 respektive artikel 42 i kapitel III avsnitt 4 i förordningen, ska rätt till umgänge som har beviljats genom en verkställbar dom i en medlemsstat respektive återlämnande av barn erkännas när denna rätt följer av en verkställbar dom som har meddelats i en medlemsstat. Sådana domar ska vara verkställbara i en annan medlemsstat utan att det behövs någon verkställbarhetsförklaring och utan möjlighet att invända mot erkännandet, om domen har försetts med ett intyg från en domstol i ursprungsmedlemsstaten.

16 Kapitel IV i förordningen har rubriken ”Samarbete mellan centralmyndigheter i frågor om föräldraansvar” och består av artiklarna 53–58. Enligt artikel 53 ska varje medlemsstat utse en eller flera centralmyndigheter med uppgift att bistå vid tillämpningen av denna förordning och ange deras territoriella eller materiella befogenheter.

17 Artikel 55 i förordningen har rubriken ”Samarbete i enskilda ärenden om föräldraansvar”. Artikel 55 d föreskriver följande:

”Centralmyndigheterna skall på begäran av en centralmyndighet i en annan medlemsstat eller av en person med föräldraansvar samarbeta i enskilda ärenden för att uppnå syftena med denna förordning. I detta syfte skall centralmyndigheterna direkt eller via myndigheter eller andra organ vidta alla lämpliga åtgärder, i enlighet med den lagstiftning som gäller för medlemsstaten i fråga om skydd av personuppgifter, för att

…

d) lämna information och stöd som kan vara till nytta för domstolarna vid tillämpningen av artikel 56”.

18 Artikel 56 i förordningen, med rubriken ”Placering av barnet i en annan medlemsstat”, har följande lydelse:

”1. Om den domstol som är behörig i enlighet med artiklarna 8–15 avser att placera barnet på en institution eller i ett familjehem och denna placering skall ske i en annan medlemsstat, skall den i förväg samråda med centralmyndigheten eller en annan behörig myndighet i den senare medlemsstaten, om den medlemsstaten föreskriver ingripande av en offentlig myndighet vid placering av barn inom landet.

2. Beslutet om den placering som avses i punkt 1 får fattas i den anmodande medlemsstaten endast om den behöriga myndigheten i den anmodade staten har godkänt placeringen.

3. Formerna för det samråd eller det godkännande som avses i punkterna 1 och 2 skall regleras av den anmodade medlemsstatens nationella lag.

4. Om den domstol som är behörig i enlighet med artiklarna 8–15 beslutar att placera barnet i ett familjehem, och denna placering skall ske i en annan medlemsstat och den senare medlemsstaten inte föreskriver ingripande av en offentlig myndighet vid placering av barn inom landet, skall den underrätta centralmyndigheten eller en behörig myndighet i den medlemsstaten.”

Tillämpliga bestämmelser i irländsk rätt

19 Det framgår av svaret på en begäran om klarläggande som tillställts den hänskjutande domstolen, med stöd av artikel 104.5 i rättegångsreglerna, liksom av A.C.:s yttrande att det i irländsk rätt inte finns några bestämmelser som ger behörighet att godkänna eller reglera placering av minderåriga på sluten

institution i terapeutiskt syfte eller i utbildningssyfte, oavsett om det sker inom eller utanför den staten. High Court har dock likväl förklarat sig behörig att pröva sådana ansökningar om placering på sluten institution.

20 Den hänskjutande domstolens praxis på området är på väg att ersättas av lagstiftning, genom att lagen om omvårdnad av barn (Child Care (Amendment) Act 2011) ändras. Denna ändring har dock ännu inte trätt i kraft.

21 Det framgår av begäran om förhandsavgörande att High Court enligt irländsk rätt kan pröva en begäran om att ett barn, av skyddsändamål, ska placeras på en sluten institution. När High Court utövar sin inherenta och grundlagsenliga behörighet att försvara och hävda ett barns rättigheter, kan den, undantagsvis och för kortare perioder, besluta att barnet i beskyddande syfte ska placeras på en sluten institution, med åberopande av detta överordnade intresse och förutsatt att det föreligger terapeutiska skäl som motiverar en sådan placering. High Court kan därvid godkänna placeringen av ett barn på en sluten institution i utlandet. Sådana beslut fattas endast som en interimistisk åtgärd och omprövas noggrant av domstolen, i allmänhet månatligen.

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

De faktiska omständigheterna i det nationella målet

22 S.C. är minderårig, irländsk medborgare och varaktigt bosatt i Irland. Hennes mor, A.C., bor i London (Förenade kungariket). Begäran om förhandsavgörande innehåller inga uppgifter om faderns bosättningsort.

23 Under år 2000 var S.C. föremål för frivillig placering genom HSE, som är den myndighet som har ansvaret för barn som omhändertas av staten i Irland. Den 20 juli 2000 beslutade District Court att S.C. skulle vårdas genom HSE:s försorg tills hon fyllde 18 år, i enlighet med artikel 18 i lagen om vård av barn (Child Care Act, 1991).

24 S.C. har varit föremål för upprepade placeringar sedan tidig ålder, i familjehem och på öppna och slutna institutioner i Irland.

25 S.C. är synnerligen sårbar och har avsevärda skyddsbehov. Hon har upprepade gånger rymt från sina placeringar och uppvisar ett beteende som kännetecknas av upprepat risktagande samt våld, aggression och självskadebeteende.

26 Den senaste placeringen på sluten institution misslyckades. S.C. var isolerad och deltog inte på något meningsfullt sätt i sitt vårdprogram, och hennes situation försämrades snabbt. Hon rymde och försökte flera gånger begå självmord.

27 All medicinsk personal var överens om att hon behövde vara omhändertagen på en sluten institution ytterligare en tid för klinisk utvärdering följt av lämpliga terapeutiska åtgärder. De ansåg dock att det inte fanns någon vårdinstitution i Irland som kunde möta dessa behov.

28 Till följd av dessa särskilda omständigheter fann HSE att S.C.:s behov av omsorg, skydd och välfärd fordrade att hon skyndsamt placerades på en sluten institution i England. Valet av institution förefaller ha avgjorts av att hon kontinuerligt uttryckt en vilja att bo närmare modern och att det inte fanns något annat alternativ som bättre svarade mot hennes behov.

29 HSE begärde att High Court skyndsamt skulle meddela ett interimistiskt beslut om att placera S.C. på den valda slutna institutionen i England.

Förfarandet för att inhämta godkännande av placeringen från den behöriga myndigheten i den anmodade medlemsstaten i den mening som avses i artikel 56.2 i förordningen

30 Den 29 september 2011 underrättade HSE den irländska centralmyndigheten om förfarandet vid High Court angående placering av S.C. i en annan medlemsstat med stöd av artikel 56 i förordningen. HSE betonade att placeringen krävde godkännande från centralmyndigheten för England och Wales enligt artikel 56 i förordningen. Den irländska centralmyndigheten svarade HSE att en begäran om sådant godkännande hade getts in till centralmyndigheten för England och Wales.

31 Den 25 oktober 2011 översände International Child Abduction & Contact Unit (ICACU), som handlade på Lord Chancellors vägnar (Lord Chancellor är centralmyndigheten för England och Wales), samt Official Solicitor (administrativt ansvarig för centralmyndigheten för England och Wales) en skrivelse till den irländska centralmyndigheten. Den slutna institutionen samt kommunen där institutionen är belägen angavs i brevhuvudet på skrivelsen, som uppgavs härröra från denna lokala myndighet. I skrivelsen angavs vidare att institutionen hade accepterat placeringen av S.C.

32 Den 10 november 2011 tillställde ICACU och Official Solicitor den irländska centralmyndigheten en skrivelse från den slutna institutionen där denna bekräftade att den kunde erbjuda S.C. en placering enligt artikel 56 i förordningen. De uppgav att de nu skulle avsluta ärendet, eftersom placeringen hade bekräftats.

High Courts beslut om placering

33 Den 2 december 2011 fann High Court, med stöd av sin behörighet i mål om föräldraansvar, att S.C.:s välfärd fordrade att hon skyndsamt överfördes till en sluten institution i England som erbjöd terapeutisk behandling och utbildning. High Court beslutade därför att hon skulle placeras på en sådan specialiserad institution i England, tillfälligt och för en kortare period, med regelbundna kontroller av förhållandena under omhändertagandet och av hennes välfärd. En sådan placering, som innebär frihetsberövande, benämns i irländsk rätt ”secure care”.

34 I sitt interimistiska beslut uppgav den hänskjutande domstolen bland annat att det godkännande som krävs enligt artikel 56.2 i förordningen hade lämnats av centralmyndigheten i England och Wales och var inte oförenligt vare sig med förordningen eller med den nationella lagstiftningen. Den underströk att frågan huruvida ett eventuellt förfarande borde inledas i England och Wales för erkännande och verkställbarhetsförklaring avseende placeringsbeslutet enligt förordningen med hänsyn till målets brådskande art kvarstod.

35 På grundval av det beslutet överförde HSE S.C. till England, där hon har vistats skyddsomhändertagen sedan dess. Vid tidpunkten för överförandet hade HSE inte begärt någon verkställbarhetsförklaring avseende beslutet om placering i Förenade kungariket.

Förfarandet vid den hänskjutande domstolen

36 Den hänskjutande domstolen har konstaterat att samtliga parter i målet utom barnet självt är överens om att placeringen på den slutna institutionen svarar mot hennes särskilda behov. Mot bakgrund av parternas inlagor och den bevisning som lagts fram anser den hänskjutande domstolen dock att det råder oklarhet i ett antal frågor.

37 För det första anser den hänskjutande domstolen att frågan huruvida beslutet av den 2 december 2011 omfattas av förordningens tillämpningsområde måste avgöras, eftersom beslutet innebär frihetsberövande.

38 För det andra framgår det inte tydligt av den bevisning som lagts fram för den hänskjutande domstolen vilket specifikt organ som i engelsk rätt uttryckligen utsetts till ”behörig myndighet” i den mening som avses i artikel 56 i förordningen.

39 I ett beedigat intyg som getts in till den hänskjutande domstolen har centralmyndigheten för England och Wales i själva verket förklarat att den inte är ”behörig myndighet” i den mening som avses i artikel 56 i förordningen och att det inte finns en viss behörig myndighet beträffande tillämpningen av den bestämmelsen, utan att olika organ kan ha den rollen.

40 Den hänskjutande domstolen har påpekat att det godkännande som krävs enligt artikel 56 i förordningen i praktiken tycks härröra från den institution där barnet ska placeras. Det skulle kunna uppstå en intressekonflikt om en domstol i en medlemsstat kunde besluta att ett barn skulle placeras på en institution belägen i en annan medlemsstat och den institutionen själv var ”behörig myndighet”, med tanke på att den skulle kunna dra nytta av placeringen. Den hänskjutande domstolen har noterat att enligt en av domstolen anlitad sakkunnig måste ett godkännande enligt artikel 56 meddelas av ett offentligt organ.

41 För det tredje anser den hänskjutande domstolen att det råder oklarhet beträffande erkännande och verkställbarhetsförklaring avseende beslutet om S.C.:s placering.

42 Den har påpekat att om ett förfarande som syftar till erkännande och verkställbarhetsförklaring avseende ett beslut om placering av ett barn måste inledas och avslutas innan barnet kan placeras av en medlemsstat i en annan medlemsstat, skulle det i praktiken i brådskande fall kunna förta verkan av förordningen. Om ett barn däremot placerades på en institution i den anmodade staten innan detta förfarande var avslutat och om placeringsbeslutet inte kunde ha någon verkan före den tidpunkten, skulle även det kunna skada barnets intressen, bland annat barnets rätt till skydd.

43 Med hänsyn till den bevisning som lagts fram för den hänskjutande domstolen, frågar den sig huruvida de behöriga myndigheterna i Förenade kungariket lagligen kan vidta åtgärder enligt beslutet av den 2 december 2011, i synnerhet innan beslutet förklarats verkställbart. Om sådana åtgärder bara kan vidtas genom att engelsk domstol beslutar om interimistiska åtgärder med stöd av artikel 20 i förordningen, betyder det att viktiga beslut rörande skyddet av S.C. kan fattas – för lång tid och vid en kritisk tidpunkt vad gäller hennes placering och omhändertagande – av en domstol som inte är den inom vars domkrets hon är varaktigt bosatt. En sådan situation skulle strida mot ett av förordningens grundläggande syften.

44 Den hänskjutande domstolen frågar sig hur den ska handla om omhändertagandet visar sig inte vara förenligt med förordningen och huruvida S.C. i så fall har rätt att lämna den institution där hon för närvarande är omhändertagen trots att samtliga parter utom hon själv är överens om att det är i hennes intresse att hon stannar där tillfälligt.

45 För det fjärde framgår det av bevisningen att det skulle kunna krävas nya godkännanden enligt artikel 56 i förordningen och nya begäran om erkännande och verkställbarhetsförklaring avseende ett beslut om placering varje gång beslutet om att hålla barnet omhändertaget för skyddsändamål ska förnyas.

46 Enligt den hänskjutande domstolen skulle det få allvarliga konsekvenser för den praktiska, effektiva verkställigheten av den hänskjutande domstolens beslut och för varaktigheten av placeringen av barn såsom S.C. om sådana krav ställdes vid förnyande av besluten. Det skulle äventyra syftet med detta system för placering om det krävdes ett nytt godkännande samt ett nytt erkännande och en ny verkställbarhetsförklaring vid varje sådant förnyande.

47 För att bedöma hur barnets intressen ska skyddas på bästa sätt i det nationella målet och avgöra huruvida hon fortsatt ska vara placerad på den slutna institutionen i England, beslutade den hänskjutande domstolen att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till domstolen:

”1) Omfattas ett beslut om omhändertagande av ett barn för en bestämd tidsperiod i en annan medlemsstat på en institution som tillhandahåller terapeutisk omvårdnad och utbildning av det materiella tillämpningsområdet för [förordningen]?

2) Om svaret på fråga 1 är jakande, vilka skyldigheter följer då av artikel 56 i [förordningen] vad gäller formerna för samråd och godkännande för att säkerställa ett effektivt skydd av det barn som ska omhändertas?

3) När en domstol i en medlemsstat har förordnat om placering av ett barn under en bestämd tid på ett behandlingshem i en annan medlemsstat och har inhämtat godkännande från den staten i enlighet med artikel 56 i [förordningen], är det då en förutsättning att beslutet om placering av barnet under en bestämd tid på ett behandlingshem i en annan medlemsstat erkänns och/eller förklaras verkställbart i denna andra medlemsstat för att placeringen ska kunna genomföras?

4) Har en dom om placering av ett barn under en bestämd tid på ett behandlingshem i en annan medlemsstat, som den medlemsstaten lämnat godkännande till i enlighet med artikel 56 i [förordningen], någon rättslig verkan i denna andra medlemsstat innan en förklaring om erkännande och/eller verkställbarhet meddelas efter det att förfarandet för att erhålla en sådan förklaring avslutats?

5) När en domstol genom beslut förnyar förordnandet om placering av ett barn under en bestämd tid på ett behandlingshem i en annan medlemsstat enligt artikel 56 i [förordningen] för ytterligare bestämda tidsperioder, måste då godkännande från den andra medlemsstaten enligt artikel 56 i förordningen inhämtas varje gång förordnandet förnyas?

6) När en domstol genom beslut förnyar förordnandet om placering av ett barn under en bestämd tid på ett behandlingshem i en annan medlemsstat enligt artikel 56 i [förordningen] för ytterligare bestämda tidsperioder, måste då varje sådan dom med förnyat förordnande erkännas och/eller verkställas i denna andra medlemsstat?”

Förfarandet för brådskande mål

48 High Court har begärt att förevarande mål om förhandsavgörande ska handläggas enligt förfarandet för brådskande mål enligt artikel 104b i rättegångsreglerna.

49 Den hänskjutande domstolen har motiverat denna begäran dels med att målet rör ett barn som mot sin vilja, i beskyddande syfte, är omhändertaget på en sluten institution, dels med att det är fråga om ett förfarande som rör ett barn som är varaktigt bosatt i Irland och som rätten placerat på en sluten institution belägen i en annan medlemsstat, ett förfarande i vilket den hänskjutande domstolens egen behörighet beror på huruvida förordningen är tillämplig på förfarandet för placering och därmed på svaret på tolkningsfrågorna. I sitt svar på begäran om klarläggande betonade den hänskjutande domstolen att barnets situation påkallar skyndsamma åtgärder. Hon närmar sig myndighetsåldern – och kommer då inte längre att omfattas av den hänskjutande domstolens behörighet i frågor om skydd av barn – och hennes tillstånd förutsätter att hon omhändertas för en kortare tid och att det upprättas ett program med begränsad och gradvis ökande frihet, så att hon kan placeras hos sin familj i England.

50 Under dessa omständigheter beslutade domstolen (andra avdelningen), på grundval av referentens förslag och sedan generaladvokaten hörts, den 29 februari 2012 att bifalla den hänskjutande domstolens ansökan om att begäran om förhandsavgörande ska handläggas enligt förfarandet för brådskande mål.

Inledande synpunkter

51 Parallellt med begäran om förhandsavgörande har den hänskjutande domstolen ålagt HSE att begära hjälp av High Court of Justice (England & Wales), Family Division (Förenade kungariket), i enlighet med artikel 20 i förordningen, för att säkerställa att barnet tas om hand och faktiskt hålls kvar på en sluten institution i England, i avvaktan på EU-domstolens avgörande i detta mål.

52 Den 24 februari 2012 begärde HSE att High Court of Justice (England & Wales), Family Division, skulle besluta om interimistiska åtgärder med stöd av artikel 20 i förordningen angående placeringen av S.C. i England. Nämnda domstol biföll begäran samma dag. Den beslutade bland annat interimistiskt att så länge EU-domstolen inte meddelar något annat ska S.C. bo på den slutna institutionen i England för att där få nödvändigt stöd och nödvändig behandling och att institutionschefen och personalen där ska vara behöriga att vidta vissa åtgärder, inklusive om nödvändigt ta till våld i skälig omfattning, för att hålla kvar S.C. på institutionen eller återföra henne dit.

53 HSE begärde även att High Court of Irelands beslut av den 2 december 2011 om att placera S.C. på en sluten institution i England skulle förklaras verkställbart i Förenade kungariket gentemot S.C. (företrädd av sin förmyndare), A.C. och den lokala myndighet som institutionen i England lyder under. Ansökan om registrering av detta beslut gavs in den 24 februari 2012.

54 Genom beslut av den 8 mars 2012 förklarade High Court of Justice (England & Wales), Family Division, att High Court of Irelands beslut av den 2 december 2011 är registrerat och verkställbart i England och Wales i enlighet med artikel 28.2 i förordningen. Meddelande om registrering sändes till HSE för att delges svarandena i det nationella målet.

55 Den hänskjutande domstolen har i sitt svar på EU-domstolens begäran om klarläggande uppgett att den förnyat beslutet om placering av den 2 december 2011 följande datum: den 6, den 9, den 16 och den 21 december 2011, den 11, den 23 och den 27 januari 2012, den 3, den 7, den 9, den 16 och den 24 februari 2012 samt den 9 mars 2012.

Prövning av tolkningsfrågorna

Den första frågan

56 Den hänskjutande domstolen har ställt den första frågan för att få klarhet i huruvida ett beslut av en domstol i en medlemsstat att placera ett barn på en sluten institution för terapeutisk vård och utbildning i en annan medlemsstat, som innebär frihetsberövande under en viss tid i syfte att skydda barnet, omfattas av förordningens materiella tillämpningsområde.

57 Det framgår av skäl 5 i förordningen att för att säkerställa att alla barn behandlas lika omfattar denna förordning alla avgöranden om föräldraansvar, inklusive åtgärder för att skydda barnet (dom av den 27 november 2007 i mål C-435/06, C, REG 2007, s. I-10141, punkterna 47 och 48).

58 Enligt artikel 1.1 b i förordningen ska förordningen oberoende av domstolstyp tillämpas på civilrättsliga frågor ”om tillerkännande, utövande, delegering, upphörande eller begränsande av föräldraansvar”.

59 Artikel 2.7 i förordningen definierar ”föräldraansvar” som ”alla rättigheter och skyldigheter som en fysisk eller juridisk person har tillerkänts genom en dom, på grund av lag eller genom en överenskommelse med rättslig verkan, med avseende på ett barn eller dess egendom”. Detta begrepp, som getts en vid definition (domen i det ovannämnda målet C, punkt 49), omfattar bland annat ”vårdnad och umgänge”. Vårdnad avser enligt artikel 2.9 i förordningen de rättigheter och skyldigheter som hänför sig till omvårdnaden om barnets person, särskilt rätten att bestämma var barnet ska bo. Artikel 2.8 i förordningen stadgar att ”varje person som har föräldraansvar för ett barn” är att betrakta som en person med föräldraansvar. Det saknar således betydelse om, såsom i det nationella målet, vårdnaden har överförts till en offentlig förvaltning.

60 Begreppet civilrättsliga frågor i den mening som avses i artikel 1.1 b i förordningen ska tolkas så, att det till och med kan omfatta åtgärder som enligt en medlemsstats rättsordning faller under den offentliga rätten (domen i det ovannämnda målet C, punkt 51). Domstolen har således slagit fast att en medlemsstats

beslut att omhänderta och placera ett barn i ett familjehem i en annan medlemsstat omfattas av begreppet civilrättsliga frågor, när detta beslut har fattats med stöd av offentligrättsliga bestämmelser om skydd för barn (dom av den 2 april 2009 i mål C-523/07, A, REG 2009, s. I-2805, punkt 29).

61 Enligt artikel 1.2 d i förordningen kan sådana frågor röra ”placering av barnet i familjehem eller på en institution”.

62 Artikel 56 i förordningen avser uttryckligen placering av barn på institutioner i andra medlemstater.

63 Artiklarna 1.2 d och 56 i förordningen hänvisar visserligen inte uttryckligen till beslut som fattas av domstolarna i en medlemsstat att placera ett barn på en institution i en annan medlemsstat när denna placering innefattar en period av frihetsberövande i terapeutiskt syfte och i utbildningssyfte. Detta betyder dock inte att sådana beslut faller utanför förordningens tillämpningsområde. Det framgår av punkt 30 i domen i det ovannämnda målet C att uppräkningen i artikel 1.2 i förordningen inte är uttömmande utan har karaktär av exempel, vilket ordvalet ”bland annat” visar.

64 Såsom samtliga parter och de regeringar som yttrat sig inför domstolen har gjort gällande, ska begreppet placering på institution tolkas så, att det omfattar placering på en sluten institution. Varje annan tolkning skulle innebära att de särskilt sårbara barn som behöver en sådan placering inte skulle kunna dra fördel av förordningen och skulle strida mot syftet med förordningen enligt skäl 5 att säkerställa att alla barn behandlas lika.

65 Undantag från förordningens tillämpningsområde preciseras i artikel 1.3 i förordningen. I artikel 1.3 g i förordningen undantas endast ”åtgärder som vidtas till följd av brottsliga gärningar som har begåtts av barn” från förordningens tillämpningsområde, och därmed sådana frihetsberövanden av barn som är påföljder för brott. Det innebär att placering av barn omfattas av förordningen, även om åtgärden innebär frihetsberövande, när placeringen beslutas för att skydda barnet och inte för att straffa det.

66 Den första frågan ska följaktligen besvaras så, att ett beslut av en domstol i en medlemsstat att placera ett barn på en sluten institution för terapeutisk vård och utbildning i en annan medlemsstat som innebär frihetsberövande under en viss tid i syfte att skydda barnet omfattas av förordningens materiella tillämpningsområde.

Den andra frågan

67 Den hänskjutande domstolen har ställt den andra frågan för att få omfattningen av skyldigheterna enligt artikel 56 i förordningen, vad gäller formerna för samråd och godkännande av placeringen av ett barn när, som i det nationella målet, detta medför frihetsberövande, klarlagd.

68 Den hänskjutande domstolen anser att det i princip inte ankommer på domstolarna i en medlemsstat att bedöma underlaget för ett godkännande av en placering som lämnats i en annan medlemsstat. Eftersom förevarande mål rör skyddet av barnets bästa när ett barn placerats på en sluten institution i en annan medlemsstat och befinner sig i en särskilt sårbar situation, frågar sig den hänskjutande domstolen – mot bakgrund av artikel 24 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad stadgan) – huruvida artikel 56 i förordningen ska tolkas så, att den förpliktar varje domstol som beslutar att placera ett barn på en institution i en annan medlemsstat att kontrollera att den har mottagit ett giltigt godkännande från den behöriga myndigheten i den medlemsstaten.

69 I det sammanhanget önskar den få klarhet i huruvida en behörig myndighet ska vara ett organ som uttryckligen utsetts av den medlemsstat det lyder under, som kan säkerställa att det gjorts en oberoende bedömning av huruvida den tänkta placeringen kommer att ge barnet lämplig omsorg och lämpligt skydd och är för barnets bästa. Den hänskjutande domstolen anser i alla händelser att den behöriga myndigheten inte kan utgöras av den institution där placeringen är tänkt att ske.

70 Det ska därvid påpekas att det enligt artikel 56.1 i förordningen är obligatoriskt att samråda med centralmyndigheten eller en annan behörig myndighet i den anmodade medlemsstaten, om det föreskrivs ingripande av en offentlig myndighet vid placering av barn inom landet. När ett sådant ingripande inte föreskrivs är det endast obligatoriskt, enligt artikel 56.4 i förordningen, att underrätta centralmyndigheten eller en behörig myndighet i den anmodade medlemsstaten.

71 I detta fall har Förenade kungariket uppgett att ingripande av ett offentligt organ är nödvändigt vid placering av ett barn inom landet när omständigheterna i övrigt motsvarar dem i det nationella målet.

72 Enligt artikel 56.2 i förordningen får beslut om placering fattas endast om den ”behöriga myndigheten” i den anmodade staten har godkänt placeringen.

73 Av formuleringen ”centralmyndigheten eller en annan behörig myndighet” i artikel 56.1 följer att centralmyndigheten kan vara behörig myndighet. Begreppet behörig myndighet i artikel 56.2 kan således avse antingen ”centralmyndigheten” eller någon ”annan behörig myndighet” i den mening som avses i artikel 56.1. Artikel 56 i förordningen medger alltså ett decentraliserat system med flera behöriga myndigheter.

74 Artikel 56 i förordningen ska tolkas mot bakgrund av artiklarna 53–55 i förordningen.

75 Enligt artikel 53 i förordningen ska varje medlemsstat utse en eller flera centralmyndigheter ”med uppgift att bistå vid tillämpningen av denna förordning” och ange deras territoriella eller materiella befogenheter. Artikel 54 anger centralmyndigheternas allmänna uppgifter och stadgar att de ska vidta allmänna åtgärder för att förbättra tillämpningen av förordningen.

76 Artikel 55 föreskriver att centralmyndigheterna, på begäran av en centralmyndighet i en annan medlemsstat eller av en person med föräldraansvar, ska samarbeta i enskilda ärenden för att uppnå syftena med förordningen. Enligt artikel 55 d ska centralmyndigheterna direkt eller via myndigheter eller andra organ vidta alla lämpliga åtgärder för att lämna information och stöd som kan vara till nytta för domstolarna vid tillämpningen av artikel 56 i förordningen.

77 Vid sidan av de skyldigheter som stadgas i artiklarna 53–56 i förordningen, har medlemsstaterna ett utrymme för skönsmässig bedömning vad gäller formerna för godkännandet.

78 Artikel 56.3 i förordningen preciserar uttryckligen att formerna för godkännandet ska regleras av den anmodade medlemsstatens nationella lag.

79 Såsom bland annat A.C. och kommissionen har betonat, ska den anmodade staten tillse att den nationella lagstiftningen inte äventyrar förverkligandet av förordningens syften eller förtar dess ändamålsenliga verkan.

80 Artikel 56.2 i förordningen syftar till att dels låta de behöriga myndigheterna i den anmodade staten lämna eller inte lämna sitt godkännande till att ta emot barnet i fråga, dels låta domstolarna i den anmodande staten försäkra sig om – innan de beslutar att placera ett barn på en institution – att åtgärder kommer att vidtas i den anmodade staten beträffande placeringen där.

81 Som framgår av själva ordalydelsen i artikel 56.2 i förordningen, ska placeringen godkännas av den behöriga myndigheten i den anmodade medlemsstaten innan domstolen i ursprungsmedlemsstaten fattar beslut om placering. Godkännandets obligatoriska karaktär understryks av att artikel 23 g i förordningen föreskriver att domar om föräldraansvar inte ska erkännas om inte förfarandet enligt artikel 56 har följts.

82 Medlemsstaterna anmodas alltså att föreskriva tydliga bestämmelser och förfaranden för det godkännande som avses i artikel 56, för att garantera rättssäkerhet och skyndsamhet. Förfarandena ska bland annat ge den domstol som överväger placeringen möjlighet att enkelt identifiera den behöriga myndigheten och ge den sistnämnda möjlighet att lämna eller vägra godkännande inom en kort tidsfrist.

83 Det finns här anledning att betona centralmyndigheternas roll enligt artikel 55 i förordningen. För att nå målen med förordningen är det väsentligt att centralmyndigheterna, på begäran av en centralmyndighet i en annan medlemsstat eller av en person med föräldraansvar, samarbetar, bland annat för att säkerställa att domstolarna i den anmodande medlemsstaten har precis och tydlig information för tillämpningen av artikel 56 i förordningen.

84 Vad gäller begreppet ”behörig myndighet” vid godkännande av ett beslut om placering som meddelats av en domstol i en annan medlemsstat, ska det påpekas att begreppet myndighet i princip avser en offentligrättslig myndighet.

85 Samtliga parter och de regeringar som yttrat sig är överens om den tolkningen.

86 Den tolkningen följer också av själva ordalydelsen i artikel 56 i förordningen. I vissa språkversioner fordras godkännande av en statlig myndighet. Andra språkversioner använder termer som antyder att den enhet som ansvarar för godkännandet är statlig. Dessutom hänvisar artikel 56.1 i förordningen till den ”offentliga myndighet” vars ingripande krävs för placering av barn inom en medlemsstat.

87 Samtidigt ska det beaktas att medlemsstaterna har olika uppfattningar om vad som omfattas av offentlig rätt, och artikel 56.3 hänvisar till den anmodade medlemsstatens nationella lag vad gäller formerna för godkännandet.

88 I alla händelser ska det påpekas att ett godkännande från en institution som tar emot barn mot ersättning inte i sig kan utgöra ett godkännande av en behörig myndighet i den mening som avses i artikel 56.2 i förordningen. En oberoende bedömning av huruvida den föreslagna placeringen är lämplig är en väsentlig åtgärd för att skydda barnet, särskilt om placeringen medför frihetsberövande. En institution som drar nytta av placeringen kan inte uttala sig i denna fråga på ett oberoende sätt.

89 Till följd av de särskilda omständigheter i det nationella målet som redovisats ovan i punkterna 39 och 40, har den hänskjutande domstolen frågat sig huruvida – när den domstol som avser att besluta om placeringen grundar sig på vad som förefaller vara ett godkännande utan att kontrollera om det verkligen lämnats av behörig myndighet – det är möjligt att göra en rättelse i efterhand när placeringen för barnets bästa redan har skett.

90 Det betonades vid förhandlingen att det är önskvärt, med hänsyn till barnets bästa, att godta en sådan rättelse i efterhand när det är utrett att det har vidtagits åtgärder för att erhålla godkännande men den domstol som beslutat om placeringen finner det oklart huruvida det godkännande som krävs enligt artikel 56 i förordningen verkligen lämnats på ett giltigt sätt av behörig myndighet i den anmodade medlemsstaten. Det är således endast fråga om att korrigera en begränsad aspekt av förfarandet.

91 Kommissionen har tagit upp den situationen att den domstol som beslutat om placeringen tror sig ha fått ett godkännande enligt artikel 56 i förordningen men har, till följd av en missuppfattning, fattat ett beslut som går utanför godkännandet från den behöriga myndigheten i den anmodade staten. I ett sådant fall skulle kommissionen inte invända mot att förordningen tolkas så, att den domstol som har att pröva målet vilandeförklarar det under verkställighetsförfarandet för att inhämta godkännande enligt artikel 56.

92 När domstolen i den anmodande medlemsstaten har beslutat om placeringen på grundval av vad som förefaller vara ett godkännande från behörig myndighet, men informationen om godkännandeförfarandet enligt artikel 56 i förordningen innehåller oklarheter beträffande huruvida villkoren i artikel 56 är uppfyllda fullt ut, är det viktigt att den kan korrigera situationen i efterhand för att säkerställa att ett giltigt godkännande har lämnats.

93 Om det däremot inte alls föreligger något samråd mellan de berörda centralmyndigheterna eller godkännande från en behörig myndighet i den anmodade medlemsstaten, ska godkännandeförfarandet återupptas och domstolen i den anmodande medlemsstaten fatta ett nytt beslut om placering efter att ha konstaterat att ett giltigt godkännande har lämnats.

94 I det nationella målet angav Förenade kungarikets regering vid förhandlingen – tvärtemot vad som angetts i begäran om förhandsavgörande – att den aktuella slutna institutionen inte är en privaträttslig institution utan drivs av kommunen och att ett giltigt godkännande enligt artikel 56 därmed har lämnats.

95 Den andra frågan ska således besvaras så, att ett sådant godkännande som avses i artikel 56.2 i förordningen ska lämnas, innan beslut fattas om placering, av en behörig myndighet av offentligrättslig karaktär. Det räcker inte att den institution där barnet ska placeras ger sitt godkännande. Under sådana omständigheter som i det nationella målet – där domstolen i den medlemsstat som beslutat om placeringen finner det oklart huruvida det faktiskt lämnats ett giltigt godkännande i den anmodade medlemsstaten, eftersom det inte varit möjligt att med säkerhet konstatera vilken som var den behöriga myndigheten i den staten – är det möjligt att rätta till bristerna i förfarandet för att säkerställa att villkoren för godkännande i artikel 56 i förordningen har iakttagits fullt ut.

Den tredje och den fjärde frågan

96 Den hänskjutande domstolen har ställt den tredje och den fjärde frågan, vilka ska prövas i ett sammanhang, för att få klarhet i huruvida ett beslut av en domstol i en medlemsstat som beslutar om tvångsplacering av ett barn på en sluten institution belägen i en annan medlemsstat måste erkännas och förklaras verkställbart i den anmodade medlemsstaten innan det verkställs där. Den hänskjutande domstolen önskar också få klarlagt huruvida ett sådant beslut om placering har någon rättslig verkan i den anmodade medlemsstaten innan det har förklarats verkställbart där.

97 Som svar på de frågor som domstolen ställt med stöd av artikel 24 andra stycket i domstolens stadga och artikel 54a i domstolens rättegångsregler, har Förenade kungariket uppgett att beslutet av den 2 december 2011 registrerats och förklarats verkställbart i Förenade kungariket genom ett beslut meddelat av High Court of Justice (England & Wales), Family Division, Principal Registry (Förenade kungariket), den 8 mars 2012.

98 HSE, S.C., A.C., Irland och den tyska regeringen har gjort gällande att artikel 21 i förordningen har infört en presumtion för erkännande i samtliga medlemsstater av domar som meddelas i domstolarna i en medlemsstat. När en domstol i en medlemsstat avser att placera en minderårig på en institution i en annan medlemsstat för en bestämd tid och har fått ett godkännande från den medlemsstaten i enlighet med artikel 56 i förordningen, är det dessutom inte alltid nödvändigt att ansöka om verkställbarhetsförklaring avseende denna dom för att det ska ha verkan i den anmodade medlemsstaten. Detta gäller även i en sådan situation som i det nationella målet.

99 Förenade kungarikets regering och kommissionen anser däremot att en sådan dom inte har någon verkan så länge den inte har förklarats verkställbar av en domstol i den anmodade medlemsstaten.

Erkännande

100 Enligt artikel 21 i förordningen ska en dom som har meddelats i en medlemsstat erkännas i de andra medlemsstaterna utan att något särskilt förfarande behöver anlitas.

101 Såsom framgår av skäl 2 i förordningen är principen om ömsesidigt erkännande av rättsliga avgöranden hörnstenen i arbetet med att skapa ett verkligt rättsligt område (dom av den 15 juli 2010 i mål C-256/09, Purrucker, REU 2010, s. I-7353, punkt 70).

102 Enligt skäl 21 i förordningen bör detta erkännande bygga på principen om ömsesidigt förtroende.

103 Det är detta ömsesidiga förtroende som gjort det möjligt att inrätta ett tvingande regelverk om behörighet, som alla domstolar inom tillämpningsområdet för förordningen ska iaktta. Det är även detta förtroende som möjliggör för medlemsstaterna att avstå från sina interna bestämmelser om

erkännande och exekvatur av utländska domar till förmån för ett förenklat förfarande för erkännande och verkställighet av beslut som fattats inom ramen för förfaranden om föräldraansvar (domen i det ovannämnda målet Purrucker, punkt 72). Såsom anges i artikel 24 i förordningen, kan inte domstolarna i de andra medlemsstaterna pröva den första domstolens bedömning av dess egen behörighet. Artikel 26 i förordningen stadgar dessutom att en dom aldrig får omprövas i sak.

104 Skälen för att vägra erkännande av domar om föräldraansvar är uttömmande uppräknade i artikel 23 i förordningen. Enligt artikel 23 g ska en dom om föräldraansvar inte erkännas om förfarandet enligt artikel 56 inte har följts.

105 Beslutet av en domstol i en medlemsstat att placera ett barn på en institution i en annan medlemsstat ska erkännas i den sistnämnda staten så länge det inte fattats ett beslut i den staten om att vägra erkännande.

106 Det framgår inte av handlingarna i målet att någon berörd part med stöd av artikel 21.3 i förordningen har begärt att det ska fattas ett beslut om att vägra erkännande av beslutet om placering.

Behovet av verkställbarhetsförklaring

107 Enligt artikel 28.1 i förordningen ska en ”dom om utövande av föräldraansvar över ett barn, som har meddelats i en medlemsstat och som är verkställbar i den staten och har delgivits, … verkställas i en annan medlemsstat sedan domen på ansökan av part förklarats vara verkställbar där”.

108 I Förenade kungariket krävs, enligt artikel 28.2 i förordningen, i stället för en verkställbarhetsförklaring, en registrering för verkställighet i England och Wales, i Skottland eller i Nordirland, beroende på var domen ska verkställas.

109 S.C. har gjort gällande att förordningen inte allmänt fordrar att en tvångsåtgärd mot ett barn ska förklaras verkställbart. En sådan verkställbarhetsförklaring krävs endast för tvångsverkställighet av domar avseende vuxna. I det nationella målet samtyckte såväl S.C.:s förmyndare som hennes mor, som är part i målet, till placeringen. Den tyska regeringen har vid förhandlingen intagit en liknande ståndpunkt och gjort gällande att åtgärder som syftar till att säkerställa att ett beslut som fattas mot ett barns vilja genomförs inte omfattas av begreppet ”verkställighet”.

110 Domstolen erinrar om att ett beslut om placering av ett barn på en sluten institution är ett beslut om föräldraansvar. I det nationella målet motsätter sig barnet det rättsliga avgörandet om att placera henne på en sådan institution och upplever sig frihetsberövad mot sin vilja. Den hänskjutande domstolen har vidare betonat att om S.C. skulle rymma från den slutna institution där hon är placerad, skulle det krävas bistånd från myndigheterna i Förenade kungariket för att med tvång återföra henne till institutionen, för hennes egen säkerhet.

111 Ett beslut om placering på sluten institution rör den grundläggande rätten till frihet, som i artikel 6 i stadgan tillerkänns ”var och en”, följaktligen även minderåriga.

112 Det ska tilläggas att i situationer där personer som utövar föräldraansvar har samtyckt till placering av ett barn på en sluten institution, kan dessa personer ändra ståndpunkt till följd av ändrade omständigheter.

113 Detta innebär att för att säkerställa att systemet enligt förordningen fungerar väl, får ett avgörande från en domstol i en medlemsstat om att placera ett barn på en sluten institution i en annan medlemsstat endast genomföras tvångsvis om avgörandet har förklarats verkställbart i den senare medlemsstaten.

114 Den hänskjutande domstolen samt HSE, S.C., Irland och den tyska regeringen har dock framfört att de mot bakgrund av det nationella målets särskilt brådskande karaktär bekymrar sig över den tidsförlust som hör till genomförandet av ett verkställighetsförfarande. En placering i England skulle inte ha övervägts om det inte var för att det saknas lämpliga placeringar i Irland, och den kunde inte vänta ytterligare med hänsyn till den akuta risken för att barnet fysiskt skulle lida skada.

115 Deras argument grundar sig i sak på idén att genomförande i en medlemsstat av en placering som beslutats i en annan medlemsstat på grund av att hänsynen till barnets bästa är av brådskande art inte kan underkastas ett krav på en förklaring från den anmodade staten om att den dom om placering som meddelats i den anmodande medlemsstaten är verkställbar. Kravet på verkställbarhetsförklaring skulle hota effektiviteten vid gränsöverskridande placeringar.

116 Unionslagstiftaren har, i kapitel III avsnitt 4 i förordningen, med hänsyn till kraven på skyndsamhet uttryckligen avstått från att kräva verkställbarhetsförklaring för två typer av domar, nämligen vissa domar om umgänge och vissa domar som kräver återlämnande av barn. Förklaringen ersätts under vissa förutsättningar med ett intyg från ursprungsdomstolen som då ska bifogas domen.

117 Utfärdande av ett intyg enligt artikel 42.1 i förordningen i ursprungsmedlemsstaten ska följaktligen erkännas och automatiskt vara verkställbart i en annan medlemsstat utan möjlighet att invända mot att det erkänns (dom av den 22 december 2010 i mål C-491/10 PPU, Aguirre Zarraga, REU 2010, s. I-14247, punkt 48).

118 Det framgår av förordningen att endast de två typer av domar som uttryckligen anges, under vissa förutsättningar, kan genomföras i en medlemsstat, trots att de inte har förklarats verkställbara. Vad gäller andra domar om föräldraansvar som fordrar verkställighet i en annan medlemsstat, ska exekvaturförfarandet följaktligen följas.

119 Särskilt brådskande omständigheter kan således inte i sig medföra att verkställighetsåtgärder i en annan medlemsstat kan grunda sig på en dom om placering på en sluten institution när denna dom ännu inte har erkänts som verkställbar.

120 Förfarandet för godkännande i artikel 56.2 i förordningen kan inte ersätta en verkställbarhetsförklaring. De två förfarandena har olika syften. Medan ett godkännande enligt nämnda bestämmelse avser att undanröja hindren för en gränsöverskridande placering, syftar en verkställbarhetsförklaring till att möjliggöra verkställighet av en dom om placering på en sluten institution. Artikel 56 i förordningen kräver inte heller medverkan av domstol, utan ett administrativt organ kan vara behörig myndighet.

121 Utan att beröra de ändringar som unionslagstiftaren i förekommande fall skulle kunna göra i förordningen för att lösa de möjliga problem som flera berörda parter påtalat vid förhandlingen vad gäller tidsförlusten i samband med verkställighetsförfaranden, ska domstolen slutligen pröva vilka möjligheter förordningen ger att hitta effektiva lösningar, för att säkerställa dess ändamålsenliga verkan och funktionalitet, för det fall att en gränsöverskridande placering fordrar särskild skyndsamhet.

122 Det framgår av artikel 31.1 i förordningen att den domstol som prövar ansökan ska avgöra frågan snarast och att varken den part mot vilken verkställighet begärs eller barnet i detta skede av förfarandet ska ges tillfälle att yttra sig över ansökan. Ansökan får avslås endast på någon av de i artiklarna 22–24 i förordningen angivna grunderna för att vägra erkännande. En dom får aldrig omprövas i sak.

123 Artikel 33 i förordningen föreskriver att var och en av parterna får ansöka om ändring av avgörandet med anledning av ansökan om verkställbarhetsförklaring inom en månad efter delgivningen av denna. Om den part mot vilken verkställighet begärs har hemvist i en annan medlemsstat än den där verkställbarhetsförklaringen meddelades, ska fristen för att ansöka om ändring vara två månader och löpa från den dag då avgörandet delgavs honom. Enligt artikel 34 i förordningen får talan mot ett avgörande som meddelats med anledning av att ändring har sökts endast föras enligt de förfaranden som avses i den förteckning som varje medlemsstat ska överlämna till kommissionen enligt artikel 68 i förordningen.

124 Det har vid förhandlingen påpekats att förfarandena enligt artiklarna 33 och 34 i förordningen kan ta lång tid och därmed skada förordningens effektivitet och ändamålsenliga verkan.

125 För att undvika att talan mot ett avgörande angående en verkställbarhetsförklaring har en fördröjande verkan, som hotar den korta frist som är avsedd att gälla enligt artikel 31 i förordningen, ska förordningen tolkas så – såsom generaladvokaten anfört i sitt ställningstagande och såsom kommissionen föreslagit vid förhandlingen – att domen om placering är verkställbar från den tidpunkt då den anmodande medlemsstaten har förklarat den verkställbar i enlighet med nämnda artikel.

126 Förordningens ordalydelse är inget hinder för en sådan tolkning. Artikel 28.1 i förordningen stadgar att en dom om utövande av föräldraansvar som har meddelats i en medlemsstat ska verkställas i en annan medlemsstat sedan domen på ansökan av part förklarats vara verkställbar där.

127 Vid tolkningen och tillämpningen av förordningen ska utgångspunkten vara barnets bästa, i enlighet med artikel 24 i stadgan. Barnets bästa kan vid synnerligen brådskande gränsöverskridande placeringar kräva att man finner en flexibel lösning medan exekvaturförfarandet pågår, om syftet bakom domen om gränsöverskridande placering annars skulle äventyras av tidsåtgången.

128 Domstolen har också slagit fast att, till skillnad från förfarandet enligt artiklarna 33–35 i förordningen avseende ansökan om verkställbarhetsförklaring, domar som meddelats i enlighet med kapitel III avsnitt 4 (umgänge och återlämnande av barn) får förklaras vara verkställbara av ursprungsdomstolen oberoende av om de får överklagas och oavsett om detta kan ske i ursprungsmedlemsstaten eller i den verkställande medlemsstaten (dom av den 11 juli 2008 i mål C-195/08 PPU, Rinau, REG 2008, s. I-5271, punkt 84).

129 Av vad som anförts följer att för att förordningen inte ska förlora sin ändamålsenliga verkan, ska domstolen i den anmodade medlemsstaten fatta sitt beslut angående ansökan om verkställbarhetsförklaring med särskild skyndsamhet. Överklagande av ett sådant beslut ska inte ha suspensiv verkan.

130 Enligt artikel 20.1 i förordningen är domstolarna i den medlemsstat där barnet befinner sig, under vissa förutsättningar, behöriga att vidta interimistiska åtgärder eller säkerhetsåtgärder, vilka föreskrivs i den medlemsstatens lagstiftning, även om en domstol i en annan medlemsstat är behörig att pröva målet i sak enligt förordningen. Eftersom denna bestämmelse utgör ett undantag från de behörighetsregler som föreskrivs i förordningen, ska den tolkas restriktivt (dom av den 23 december 2009 i mål C-403/09 PPU, Detiček, REU 2009, s. I-12193, punkt 38).

131 Dessa åtgärder kan vidtas mot barn med hemvist i en medlemsstat, som tillfälligt eller sporadiskt vistas i en annan medlemsstat och som befinner sig i en situation som allvarligt skulle kunna äventyra deras välbefinnande, inklusive deras hälsa eller utveckling, vilket således motiverar att brådskande säkerhetsåtgärder vidtas. Att dessa åtgärder är interimistiska följer av att de, i enlighet med artikel 20.2 i förordningen, ska upphöra att gälla när den domstol i en annan medlemsstat som är behörig att pröva målet i sak har vidtagit de åtgärder den anser vara lämpliga (domen i det ovannämnda målet A, punkt 48).

132 I det nationella målet meddelade High Court (England and Wales), Family Division (Förenade kungariket), på HSE:s begäran, ett beslut med stöd av artikel 20 i förordningen där den förordnade om nödvändiga interimistiska åtgärder, inklusive säkerhetsåtgärder, för att placera S.C. på en institution, för hennes egen säkerhet, tills förfarandet om verkställbarhetsförklaring av beslutet av den 2 december 2011 hade avslutats.

133 Den tredje och den fjärde frågan ska således besvaras så, att en dom från en domstol i en medlemsstat om tvångsplacering av ett barn på en sluten institution i en annan medlemsstat måste förklaras verkställbar i den anmodade medlemsstaten innan den kan verkställas där. För att förordningen inte ska förlora sin ändamålsenliga verkan, ska domstolen i den anmodade medlemsstaten fatta sitt beslut angående ansökan om verkställbarhetsförklaring med särskild skyndsamhet. Överklagande av ett sådant beslut ska inte ha suspensiv verkan.

Den femte och den sjätte frågan

134 Den hänskjutande domstolen har ställt den femte och den sjätte frågan, vilka ska prövas i ett sammanhang, för att få klarhet i huruvida det krävs ett godkännande från den behöriga myndigheten i den anmodade medlemsstaten, enligt artikel 56.2, och en verkställbarhetsförklaring, enligt artikel 28 i förordningen, varje gång en domstol i en medlemsstat som beslutat om placering av ett barn på en institution i en annan medlemsstat för en viss tid med stöd av artikel 56 i förordningen fattar ett nytt beslut om att förlänga varaktigheten av placeringen.

135 Den hänskjutande domstolen önskar besluta om placeringen interimistiskt för en så kort period som möjligt och sedan vid behov fatta nya beslut om fortsatt placering för lika kort tid. Den anser därför inte att det är möjligt att kräva att förfarandena för godkännande och verkställighet av dessa beslut måste tillämpas för varje sådant nytt beslut.

136 HSE, S.C. och Irland anser att även om artikel 28 i förordningen måste tillämpas i en situation som den i det nationella målet, är det inte nödvändigt med en ny verkställbarhetsförklaring för varje beslut om förlängning av placeringens varaktighet, eftersom verkställbarhetsförklaringen för det ursprungliga beslutet om placering även gäller för påföljande beslut om förlängning eller förnyande.

137 Den tyska regeringen, Förenade kungarikets regering och kommissionen har å sin sida gjort gällande att varje beslut om förlängning av det ursprungliga beslutet om placering samtidigt ska godkännas av den behöriga myndigheten i den anmodade medlemsstaten, såvida inte det första godkännandet från den myndigheten har formulerats på ett sådant sätt att det innefattar eventuella förlängningar. Besluten ska också i alla händelser förklaras verkställbara i den anmodade medlemsstaten som om det rörde sig om nya beslut.

138 Det framgår av punkt 81 ovan att en domstol i en medlemsstat bara kan besluta att placera ett barn på en institution i en annan medlemsstat om den behöriga myndigheten i den anmodade medlemsstaten först har godkänt placeringen. Av detta följer att när den behöriga myndigheten i den anmodade medlemsstaten har godkänt en placering som den behöriga domstolen har begränsat i tiden, kan den placeringen inte förlängas utan att den behöriga myndigheten lämnar ett nytt godkännande.

139 När, såsom i det nationella målet, placeringen är avsedd att vara endast en mycket kort tid, kan godkännandet av placeringen inte ha någon verkan efter att den fastställda tidsperioden har löpt ut, såvida inte eventuella förlängningar av perioden har godkänts.

140 En möjlighet för domstolen i en medlemsstat som avser att placera ett barn på en sluten institution i en annan medlemsstat – och som skulle vara förenlig med syftet med sådana placeringar, nämligen att besluta om omhändertagande för en begränsad tid och regelbundet pröva om omhändertagandet ska fortsätta – skulle således vara att ansöka om godkännande för en tillräckligt lång tid, och därmed undvika olägenheten med upprepade godkännanden för kortare tidsperioder. Detta skulle inte hindra att den domstolen under den tidsperiod som godkännandet omfattar, med hänsyn till barnets bästa, begränsar placeringens varaktighet.

141 Vad gäller verkställighetsförfarandet vill domstolen erinra om att när en dom från en domstol i en medlemsstat om att placera ett barn på en institution i en annan medlemsstat har förklarats verkställbar, kan verkställighetsåtgärder endast grunda sig på den domen inom de gränser som framgår av själva domen.

142 Domstolen har, i mål beträffande rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (EGT L 12, 2001, s. 1), slagit fast att det inte finns någon anledning att, vid verkställighet av en dom, låta domen medge sådana rättigheter som den inte medger i ursprungsmedlemsstaten eller sådana rättsverkningar som en dom av samma slag, som har meddelats direkt i den medlemsstat där den görs

gällande, inte skulle få (dom av den 28 april 2009 i mål C-420/07, Apostolides, REG 2009, s. I-3571, punkt 66, och av den 13 oktober 2011 i mål C-139/10, Prism Investments, REU 2011, s. I-9511, punkt 38).

143 Om det framgår av domen att placeringen endast beslutats för en viss tid, kan den domen inte ligga till grund för tvångsverkställighet av en placering under en längre tid än som angetts där, även om den förklarats verkställbar.

144 Av detta följer att varje nytt beslut om placering fordrar en ny verkställbarhetsförklaring.

145 Den domstol som beslutar om placeringen kan dock i förekommande fall, i likhet med den möjlighet som nämns i punkt 140 ovan, besluta om placeringen för en tillräckligt lång tid, och därmed undvika olägenheten med upprepade verkställbarhetsförklaringar för kortare tidsperioder, och regelbundet under den period som omfattas av verkställbarhetsförklaringen pröva om beslutet bör ändras.

146 Den femte och den sjätte frågan ska således besvaras så, att ett godkännande av en placering enligt artikel 56.2 i förordningen som har lämnats för en viss tid inte gäller för beslut om förlängning av placeringens varaktighet. Ett nytt godkännande måste då begäras. En dom om placering som meddelats i en medlemsstat och förklarats verkställbar i en annan medlemsstat kan endast verkställas i den senare medlemsstaten avseende den tidsperiod som anges i domen.

Rättegångskostnader

147 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (andra avdelningen) följande:

1) Ett beslut av en domstol i en medlemsstat att placera ett barn på en sluten institution för terapeutisk vård och utbildning i en annan medlemsstat som innebär frihetsberövande under en viss tid i syfte att skydda barnet omfattas av det materiella tillämpningsområdet för rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000.

2) Ett sådant godkännande som avses i artikel 56.2 i förordning nr 2201/2003 ska lämnas, innan beslut fattas om placering, av en behörig myndighet av offentligrättslig karaktär. Det räcker inte att den institution där barnet ska placeras ger sitt godkännande. Under sådana omständigheter som i det nationella målet – där domstolen i den medlemsstat som beslutat om placeringen finner det oklart huruvida det faktiskt lämnats ett giltigt godkännande i den anmodade medlemsstaten, eftersom det inte varit möjligt att med säkerhet konstatera vilken som var den behöriga myndigheten i den staten – är det möjligt att rätta till bristerna i förfarandet för att säkerställa att villkoren för godkännande i artikel 56 i förordning nr 2201/2003 har iakttagits fullt ut.

3) Förordning nr 2201/2003 ska tolkas så, att en dom från en domstol i en medlemsstat om tvångsplacering av ett barn på en sluten institution i en annan medlemsstat måste förklaras verkställbar i den anmodade medlemsstaten innan den kan verkställas där. För att förordningen inte ska förlora sin ändamålsenliga verkan, ska domstolen i den anmodade medlemsstaten fatta sitt beslut angående ansökan om verkställbarhetsförklaring med särskild skyndsamhet. Överklagande av ett sådant beslut ska inte ha suspensiv verkan.

4) Ett godkännande av en placering enligt artikel 56.2 i förordning nr 2201/2003 som har lämnats för en viss tid gäller inte för beslut om förlängning av placeringens varaktighet. Ett nytt godkännande måste då begäras. En dom om placering som meddelats i en medlemsstat och förklarats verkställbar i en annan medlemsstat kan endast verkställas i den senare medlemsstaten avseende den tidsperiod som anges i domen.

Underskrifter